

UIT HEUSDENHOUTS HISTORIE 17a

In samenwerking met Heemkundekring Paulus van Daesdonck

DE SCHOOL VAN HEUSDENHOUT VÓÓR 1922

DEEL 2

Er bestaat een kaartje van Heusdenhout uit ongeveer 1850 waarop de school en de kapel apart vermeld staan. Dat zou inderdaad kunnen wijzen op het feit dat de kapel na zijn liturgische functie niet altijd tot school heeft gediend. Op oudere foto's van de kapel en omliggende huizen is op die plek inderdaad een huis te zien. Was dat de onderwijzerswoning? Werd er ook lesgegeven?

Op deze tekening, gemaakt in 1833 door Gerard Goossens, is bedoeld huis duidelijk te zien, ten noorden van de kapel.

Ook op hiernaast staande foto is het huis goed zichtbaar.

Theodorus Ingenhoven bleef zijn hele loopbaan verbonden aan de school van Heusdenhout. Hij overleed op 21 februari 1869.

HEUSDENHOUT, gemeente *Ginneken en Bavel*. Door het overlijden van **THEODORUS INGENHOVEN**, in leven bezitter van den derden onderwijzersrang en krachtens art. 20 der wet hoofdonderwijzer der Openbare school in het gehucht *Heusdenhout*, is deze betrekking vacant. Hieraan is verbonden: *a.* een vast inkomen van *f* 400 's jaars; *b.* een nader vast te stellen veranderlijk inkomen naar gelang van het aantal leerlingen, en *c.* vrije woning. Hoofd- en hulponderwijzers, die naar dezen post willen dingen, vervoegen zich, zoo spoedig mogelijk, in persoon of met vrachtvrije brieven, tot den Burgemeester van *Ginneken en Bavel*; de dag van het vergelijkend examen zal hun nader worden medegedeeld.

Zoals te doen gebruikelijk werd een sollicitatieprocedure gestart en moesten de drie beste kandidaten een vergelijkend examen afleggen. Hieruit kwam Gerhardus Aloysius Timmer als beste uit de strijd. Voordien was hij hulponderwijzer te Den Hout.

X Distr. Mr. F. J. A. Fles, te Tilburg.

HEUSDENHOUT, gemeente *Ginneken en Bavel*. Op 10 Mei 1869 heeft de Schoolopziener, bijgestaan door den Heer **BECKMAN**, openbaar hoofdonderwijzer te *Ginneken*, een vergelijkend examen gehouden tot vervulling van de hoofdonderwijzersplaats te *Heusdenhout* (art. 20 der wet). Drie aspiranten hebben daaraan deel genomen, als: **GERHARDUS ALOYSIUS TIMMER**, hulponderwijzer op *den Horst*, gemeente *Oosterhout*; **PAULUS ANTONIUS PHILIPPUS CASPANNI**, hulponderwijzer te *Prinsenhage*, en **PETRUS JOSEPHUS VAN DER HEIJDEN**, bezitter van den derden rang en hulponderwijzer te *Alphen*.

De uitslag was, dat zij van de 69 verkrijgbare punten respectievelijk behaalden $42\frac{1}{2}$, $37\frac{1}{2}$ en $32\frac{1}{2}$; Burgemeester en Wethouders hebben, in overleg met den Schoolopziener, eene voordragt van drie kandidaten, in overeenstemming met het aantal behaalde punten, opgemaakt, terwijl de Gemeenteraad, bij besluit van 12 Junij 1869, den eerstvoorgedragenen, **GERHARDUS ALOYSIUS TIMMER**, heeft benoemd.

Hij was de laatste onderwijzer aan de Heusdenhoutse school. Deze werd, ondanks vele aangevoerde bezwaren vanuit de Heusdenhoutse gemeenschap, in 1874 opgeheven. De kinderen moesten voortaan in Ulvenhout of Ginneken naar school.

Groen beschilderde schooltas, voorzien van houtsnijwerk.

Leerlingen in de zeventiende, achttiende en negentiende eeuw bewaarden hun schoolspullen in een houten kistje, ook wel schrijfladeke of boe. Zouden de Heusdenhoutse kinderen ook met zo'n tas hebben gelopen?

Christiaan Oomen, lid der plaatselijke schoolcommissie en kapelmeester van de Heusdenhoutse kapel, schreef een vurig pleidooi voor het behoud van de school:

Aan den Weledele Heere Theodore Verwajien

Schoolopziener in het zesde district van Noord Brabant te Breda
Heusdenhout den 27 april 1873

De ondergetekende Christiaan Oomen, lid der plaatselijke Schoolcommissie en tevens kapelmeester der Kapel staande te Heusdenhout, gemeente Ginneken en Bavel, in ervaring gekomen zijnde, dat het Gemeentebestuur van Ginneken en Bavel voornemens is de Openbare School te Heusdenhout op te heffen, of naar Ulvenhout over te brengen, heeft gemeend zijne bezwaren – en die der geheele bevolking van Heusdenhout – tegen die opheffing of overbrenging naar Ulvenhout bij den Heere Schoolopziener in het zesde district van Noord Brabant te moeten inbrengen:

1e. de openbare school te Heusdenhout heeft zeker meer dan eene eeuw bestaan, zoodat het begin harer oprichting zelfs niet te vinden is

2e. telt Heusdenhout nagenoeg driehonderd zielen, die gemiddeld het geheele jaar door vijftig kinderen ter school zenden, welkes getal nog staat vermeerderd te worden.

3e worden de kinderen van Heusdenhout door de opheffing of verplaatsing der openbare school van Heusdenhout naar Ulvenhout, van de gelegenheid om onderwijs te kunnen genieten nagenoeg geheel beroofd, dewijl zij ruim vijfenveertig minuten van de school in het dorp Ginneken verwijderd zijn, en het niet te veronderstellen is, dat de ouders hunnen kinderen die soms slechts zeven jaren oud zijn, viermaal daags, in het gure jaargetijde langs ongebaande wegen vijfenveertig minuten, dat is ruim drie uren per dag zullen laten gaan, ten einde voor en na de middag het onderwijs in het dorp Ginneken bij te wonen.
4e dat het schoollokaal benevens de onderwijzerswoning te Heusdenhout in goeden staat zijn, en indien de school werd opgeheven of verplaatst, die gebouwen niet gemakkelijk tot andere eindens zouden kunnen worden gebezigd, maar hoogstwaarschijnlijk verlaten en onbewoond zouden moeten blijven, terwijl daarentegen te Ulvenhout noch schoollocaal noch onderwijzerswoning aanwezig zijn, maar alles als het ware uit niet zal moeten worden voortgebracht.

5e dat de toestand des onderwijzers, in geval hij van Heusdenhout naar Ulvenhout werd overgebracht ook zeer zou verminderen, dewijl er te Ulvenhout eene goed bezzochte school voor meisjes aanwezig is, die hoogstwaarschijnlijk ten behoeve van den onderwijzer te Ulvenhout, niet zal worden opgeheven, terwijl de jongens van Ulvenhout hunnen bekwamen onderwijzer in het dorp Ginneken waarvan zij slechts twintig minuten verwijderd zijn, niet allen zullen verlaten.

Overigens vermeent de ondergetekende, in zijnen hoedanigheid van Kapelmeester der Kapel te Heusdenhout hier te moeten bijvoegen, dat hij slechts weinige jaren geleden op aandrang van den toenmaligen schoolopziener met autorisatie van het Gemeentebestuur van Ginneken, het schoollocaal aanmerkelijk heeft doen verbeteren en daarvoor heeft uitgegeven eene somma van f 70,00 en dat wijders ten jare 1810 het woonhuis van den onderwijzer met voorkennis en autorisatie van het Gemeentebestuur van Ginneken aanmerkelijk is vergroot en verbeterd, hetgeen groote kosten veroorzaakt heeft, om welke te bestrijden de toenmalige Kapelmeester genoodzaakt is geweest een Kapitaal van tweeduizend – mede op aandrang en autorisatie van het gemeentebestuur van Ginneken ten einde de school te Heusdenhout in stand te kunnen houden – ten laste der Kapel op te nemen welk Kapitaal van tweeduizend guldens tot heden niet is kunnen worden gerembourseerd, en waarvan de interest uit de huurpenningen des onderwijzerswoning en Kapel moeten worden betaald; zoodat, indien de school te

Heusdenhout wordt opgeheven, het onmogelijk zal zijn de verschuldigde interesten te voldoen, dewijl het hoogst moeilijk zal zijn de onderwijzerswoning en Kapel tot andere eindens te verhuren.

Weshalve de ondergeteekende eerbiedig verzoekt dat het Uedele moge behagen, in uwen hoedanigheid van schoolopziener, het voornemen van het gemeentebestuur van Ginneken om de openbare school van Heusdenhout op te heffen of naar elders te verplaatsen, niet te ondersteunen, maar uwe pogingen aan te wenden, om de school van Heusdenhout, om bovenstaande redenen op den zelfden voet, zoo als die sedert onheuglijke tijden bestaan heeft te behouden.

Was getekend C. Oomen

Helaas voor hem en alle Heusdenhoutse schoolgaande kinderen werd er negatief beschikt:

Beroep van den gemeenteraad van Ginneken-Bavel, van een besluit van Gedeputeerde Staten van Noordbrabant, waarbij bevolen is vermeerdering van het voor die gemeente bepaald getal openbare lagere scholen, met het oog op de behoeften der jeugd in het gehucht Heusdenhout.

24 April 1874, n°. 7.

WIL WILLEM III, RNZ.

Beschikkende op het aan Ons door den gemeenteraad van Ginneken-Bavel op 31 December 1873 ingediend adres, daarbij verzoekende, dat door Ons zal worden vernietigd het besluit van Gedeputeerde Staten van Noordbrabant in dato 19 December 1873, waarbij bevolen is vermeerdering van het voor de gezegde gemeente bepaald getal openbare lagere scholen, met het oog op de behoefte der jeugd in het gehucht Heusdenhout;

Den Raad van State, afdeling voor de geschillen van bestuur, gehoord, advies van den 14den April 1874, n°. 14:

Op de voordragt van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken van 21 April 1874, n°. 229, 5de afdeling:

Overwegende:

dat, terwijl tot hertoe in de gemeente Ginneken vier openbare lagere scholen zijn (ééne in het dorp Ginneken, ééne te Bavel, ééne in het gehucht Heusdenhout en ééne in het gehucht Galder, op welke beide laatsten de bepaling van art. 20 der wet op het lager onderwijs toepasselijk was verklaard), door den gemeenteraad op 20 October 1873 is besloten om, met opheffing der kleine school te Heusdenhout, eene nieuwe gewone school in het gehucht Ulvenhout op te rigten;

dat Gedeputeerde Staten de verdere toepassing van gezegd art. 20 op de kleine school te Galder tot wederopzeggens toe hebben goedgekeurd, doch, met het oog op de behoefte aan onderwijs voor de jeugd in het gehucht Heusdenhout, waar gedurende eene eeuw eene school heeft bestaan, vermeerdering van het bij raadsbesluit van 20 October jl. bepaalde getal scholen hebben bevolen;

dat het mag worden erkend, dat in de gemeente Ginneken, met het oog op hare bevolking en het genoemde getal scholen, op onbekrompen wijze in de behoeften van openbaar lager onderwijs wordt voorzien;

dat de oprigting eener behoorlijke school te Ulvenhout, waar ongeveer 900 inwoners zijn, ter vervanging der tot nu toe bestaan hebbende school te Heusdenhout met zijne ongeveer 300 inwoners, op zich zelve als eene verbetering is te beschouwen en zulke te meer, omdat de school te Heusdenhout gehouden wordt in eene oude kapel, welke, naar het oordeel van deskundigen, voor het tegenwoordig doel ongeschikt is;

dat de kinderen uit Heusdenhout, na opheffing der school aldaar, in den regel de naastbij gelezene school in

het dorp Ginneken zullen moeten bezoeken, welk dorp gemiddeld 3 1/2 kilometers van Heusdenhout verwijderd is, doch dat die afstand, ongeveer 40 minuten gaans, ten platten lande niet te bezwaren kan worden geacht, te minder hier, omdat de kinderen uit Heusdenhout, dat kerkelijk onder de parochie te Ginneken behoort, toch gehouden zijn om zich naar laatstgenoemd dorp te begeven ter bekoming van catechetisch onderrigt;

dat, onder deze omstandigheden, het bevel van Gedeputeerde Staten tot vermeerdering van het getal scholen in de gemeente Ginneken geacht moet worden niet op voldoende gronden te steunen;

Gezien art. 13 der wet op het lager onderwijs van den 13den Augustus 1857 (Staatsblad n°. 103);

Hebben goedgevonden en verstaan:

het besluit van Gedeputeerde Staten van Noordbrabant van 19 December 1873 te vernietigen.

Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van Stato, afdeling voor de geschillen van bestuur.

's Gravenhage, den 24sten April 1874.

WILLEM.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

GEERTSMA.

Vanaf 1874 was er geen school meer in Heusdenhout. De kinderen moesten elke dag twee keer op en neer lopen naar Ulvenhout of Ginneken. Geen vader of moeder die ze er heen bracht of op kwam halen, geen mogelijkheid om tussen de middag over te blijven, drie uren lopen voor groot en klein en dat was volgens de besluitende macht voor dorpskinderen geen bezwaar. Dat kinderen zouden gaan spijbelen of thuisgehouden worden werd niet in de besluitvorming meegenomen.

Het toekomstige leesplankje kreeg niet de Heusdenhoutse primeur...

De dorpsonderwijzer kreeg overplaatsing naar Galder en verdween vrij snel uit beeld. Pas in 1922 vroeg en kreeg het bestuur der Stichting "Het Schoolfonds voor Heusdenhout" toestemming tot het bouwen en exploiteren van een nieuwe Heusdenhoutse school, de Annaschool. Voor de derde keer kwamen de bewoners van Heusdenhout op voor goed onderwijs voor de Heusdenhoutse kinderen en werden hun inspanningen gehonoreerd.

Het Leesplankje "Raam Roos Neef" van M.B. Hoogeveen, omstreeks 1894.

Heusdenhout
06.05.2014
Dolf Piederiet, lid werkgroep Heusdenhouts Historie

